

Jakson nimi: Kirjoittaminen yhdenvertaisuutta edistävänä tekona

Kesto: 40:34

Julkaistu: 23.3.2026

00:00:07 Jani Toivola

Tervetuloa kuuntelemaan Yhdenvertaisuuden nuorisoalan osaamiskeskuksen *Meneekö yhdenvertaisuus tunteisiin?* -podcastia ja pohtimaan, mitä me voisimme sille yhdessä tehdä. Nimeni on Jani Toivola ja toimin tämän podcastin juontajana. Tässä jaksossa pureudumme siihen, miten sanojen voima, tarinankerronta ja yhteiskunnallinen kirjoittaminen voivat edistää yhdenvertaisuutta sekä nuorten omassa elämässä että laajemmin yhteiskunnassa. Millainen arvo taiteella ja tiedolla on yhdenvertaisuuden edistämisessä?

Pohdin tätä aihetta etukäteen. Tarinoilla ja kirjoittamisella on ollut suuri merkitys myös omassa elämässäni. Olen pienestä asti kiinnittynyt tarinoihin ja rakastanut niiden kertomista sekä pienessä piirissä että myöhemmin myös laajemmalle yleisölle. Nuorena tunnistin halun kertoa tarinoita, mutta matkustin vasta aikuisena ensimmäistä kertaa isäni kotimaahan Keniaan. Siellä opin, että kenialaiset ovat tarinankertojakansaa. Sain ikään kuin siunauksen omalle palolleni kertoa tarinoita, käyttää sanoja ja löytää sanoista toivoa. Kenialaisessa kulttuurissa tarinoilla on valtava merkitys, ja kaikilla on kyky kertoa tarinoita. Mikä tahansa arkinen ruokailuhetki saattoi päättyä siihen, että jokainen vuorollaan piti puheen muille pöydän ääressä oleville. Ne olivat kauneimpia, värikkäimpiä ja eloisimpia puheita, joita olen kuullut. Ajattelin, että kohtasin kulttuurin, jossa tarinoilla pidettiin yllä toivoa myös haastavissa olosuhteissa ja rakennettiin siltoja ihmisten välille. Tänään pääsemme keskustelemaan tästä teemasta vieraamme kanssa. Tervetuloa yhdenvertaisuusasiantuntija, kirjailija, toimittaja, kolumnisti ja yhteiskunnallinen vaikuttaja Amani Al-mehsen.

00:02:22 Amani Al-mehsen

Kiitos paljon. Ilo olla täällä keskustelemassa kanssasi.

00:02:27 Jani Toivola

Mitä sinulle tulee ensimmäisenä mieleen sanasta tarina?

00:02:31 Amani Al-mehsen

Kiitos tuosta kauniista tarinasta, jonka jaoit omasta suhteestasi tarinoihin. Minulle tarinat liittyvät juuriin ja oikeuteen tulla nähdyksi, tai kokemukseen siitä, ettei tule nähdyksi. Tähän liittyy oman tarinan hahmottaminen, jota olen pyrkinyt tekemään. Uskon, että meillä kaikilla on tarina, mutta ne eivät kuulu tai näy samalla tavalla. Tämä on johdattanut minut vahvasti tarinoiden äärelle.

00:03:06 Jani Toivola

Tuo on ihanasti sanottu. Ajattelen, että tarina on yksi yhdenvertaisuuden mittari: onko kaikilla tilaa kertoa oma tarinansa, ymmärtää se ja saada kokonainen tarina.

00:03:24 Amani Al-mehsen

Kyllä, ja vaikka tarina olisi olemassa, leviääkö se? Kiinnitetäänkö siihen huomiota samalla tavalla? Olen kohdannut tämän usein urani aikana. Kun olen pyrkinyt tuomaan esiin erilaisia tarinoita, oli se sitten journalismin tai luovan kirjoittamisen keinoin, huomaa, että huomiota saavat usein vain ääripäät: joko hyvin traagiset tai sankarilliset tarinat. Olen pyrkinyt kapinoimaan tätä vastaan kirjoittamalla myös aivan tavallisista asioista välillä. Olen kirjoittanut asiapitoisia kolumneja Ylälle ja myös Me Naisiin havainnoivasti yhteiskunnasta, mutta välillä myös hyvin arkisista kokemuksista, kuten siitä, millaista on olla nainen tässä maassa ja maailmassa, tai huomata ensimmäiset harmaat hiukset. Tavallisuuskin voi olla muutoksen ja kapinan keino.

00:04:33 Jani Toivola

Tunnistan tuon. Ihminen on ehkä kokonainen vasta silloin, kun hän saa kiinnittää huomiota myös ihan tavallisiin arkisiin asioihin, ja toisaalta on hyvä olla kyky laajasti hahmottaa yhteiskuntaa eikä vain yhden linssin kautta.

00:04:49 Amani Al-mehsen

Juuri näin. Sama ajatus näkyy myös esikoisromaanissani Hayati, rakkaani, joka on biofikttiivinen teos äitini tarinasta. Hayati tarkoittaa arabiaksi elämäni, ja sitä käytetään myös hellittelynimenä, rakkaani. Se toistuu kirjassa monella tavalla, meillä on monia elämän rakkauksia ja rakkautta on monenlaista. Halusin kertoa tarinan, joka alkaa syntymästä, ei vasta mullistavasta tapahtumasta, koska koin ettei meillä ole näitä kokonaisia tarinoita. Elämä ei ala esimerkiksi pakolaisuudesta, vaan paljon aikaisemmin. Halusin tuoda esiin lapsuuden unelmia, iloa, surua, sisarusten välistä nahistelua ja koko elämän kirjon. Me näemme usein vain palasia ihmisistä, ja suuri harmaa alue jää näkymättömiin. Se vie ihmisiltä mahdollisuuden tulla nähdyiksi kokonaisina.

00:05:58 Jani Toivola

Äitisi oli Suomen ensimmäinen vuoden pakolaisnainen, eikö niin?

00:06:08 Amani Al-mehsen

Kyllä, vuonna 1998. Hänet juhlistettiin sankarina. Minä synnyin Kuopiossa vuonna 1995, tulin äitini vatsassa pakolaisleiriltä Saudi-Arabiasta Suomeen. Kasvaessani huomasin, että vaikka äitini tarina oli uskomaton, häntä ei enää nähty kokonaisena. Katukuvassa hänet saatettiin nähdä vain stereotyypioiden kautta. Monet näkivät äidissäni vain murtaen puhuvan naisen ja lauman lapsia. Minä näin naisen, joka oli oppinut kolmannen kielen, opiskellut uusia ammatteja ja kasvattanut lapsensa. Tämä ristiriita herätti tarpeen kirjoittaa hänen tarinansa näkyväksi.

00:07:40 Jani Toivola

Tämä on varmasti tasapainoilua meillä kaikilla: on tärkeää tunnistaa erityisyys, mutta samalla oikeus ja tarve olla kokonainen ihminen.

00:08:05 Amani Al-mehsen

Kyllä, juuri noin. Sanoit sen hyvin. Koen, että poikkeuksellisuus voi olla myös siunaus. On tärkeää kiinnittää huomiota siihen, sillä muuten päädyimme tilanteeseen, jossa kaikki pyritään tekemään samanlaisiksi. Se ei edistä yhdenvertaisuutta eikä tasa-arvoa millään tavalla. Meidän täytyy tunnistaa erot ja erityispiirteet, kuten sanoit. Samalla koen kuitenkin, että poikkeuksellisuuteen liittyy myös kirouspuoli. Kysymys kuuluu, missä määrin ihminen saa itse määritellä itseään ja omaa tarinaansa. Kuinka paljon määrittely tulee ulkopuolelta, ja kuinka paljon siihen liittyy valmiita raameja ja odotuksia. Tämä on yksi haaste, mutta molemmat puolet ovat sekä tärkeitä että vaikeita.

00:08:47 Jani Toivola

Kirjoitat paljon. Sinulla on esikoisromaani, mutta kirjoitat myös säännöllisesti kolumneja. Se on ehkä työläämpää kuin moni osaa arvata, kun tekstiä täytyy tuottaa jatkuvasti.

Sinulla on siis aina oltava jotain sanottavaa. Polku tähän pisteeseen, jossa kirjoitat ammatiksesi, on ollut pitkä. Mutta miten sanat alun perin tulivat elämäsi? Muistatko jonkin varhaisen hetken?

00:09:17 Amani Al-mehsen

Kyllä muistan, se oli lapsena. Tuntuu, että opin kirjoittamaan ennen kuin opin puhumaan. Kirjoittaminen oli minulle tapa hahmottaa maailmaa ja kirjata ylös tunteitani ja ajatuksiani. Muistan, että hyvin pienenä tein äidilleni itse nidottuja runokirjoja ja kertomuksia. Kirjoitin myös iltasatuja veljilleni. Minulla on kuusi veljeä ja olen perheen ainoa tyttö. Pikkuveljilläni on arabialaisten nimien lisäksi suomalaiset nimet, jotka ovat Kimmo, Matti ja Hessu. Kirjoitin tarinoita Kimmo Kilpikonnasta, Matti Myyrästä ja Hessu Hepokatista. Sen kautta sukelsin tarinoiden maailmaan. Samalla lukemisesta tuli minulle hyvin tärkeää. Aluksi se oli ehkä myös pakokeino ympäristöstä, jossa elin. Koin koulukiusaamista, ja

lukeminen avasi maailman, joka tuntui paljon laajemmalta kuin oma arkeni. Huomasin, että maailmassa on muitakin ruskeita tyttöjä, vaikka omassa lähipiirissäni heitä ei näkynyt. Aloin kirjoittaa yhä enemmän. Se on ollut minulle aina tärkeää, vaikka kukaan ei koskaan sanonut minulle, että olisin kirjoittaja. Päädyin opiskelemaan kolmoistutkintoa. Lukiossa äidinkielenopettajani, joka on edelleen ystäväni, sanoi erään esseen palautuksen jälkeen: "Sinä taidat olla kirjoittaja, sanoissasi on sielua". Se oli ensimmäinen kerta, kun joku sanoi minulle niin. Se herätti minussa mahdollisuuden, jota en ollut aiemmin osannut edes ajatella. Yksi aikuinen näki minut ja kuuli sanani. Se oli käännekohta, jossa ovi ikään kuin avautui. Ajatus kirjoittajuudesta on sittemmin muotoutunut ja elänyt, mutta tuo hetki oli erittäin merkittävä.

00:11:26 Jani Toivola

Tuo on ihana tarina ja vahva esimerkki siitä, miten suuri merkitys yksittäisellä ihmisellä voi olla siihen, että nuorissa voi avautua erilaisia ovia, kuten sanoit. Monesti ihminen kantaa jotain sisällään, mutta ei itse tunnista sitä. Tarvitsemme toisia, jotka näkevät, kuulevat ja katsovat kohti.

11:53 Amani Al-mehsen

Kyllä. Samalla aloin myös kapinallisesti lukea esimerkiksi Shakespearea, koska kukaan ei ollut sanonut, että nämä kirjat kuuluisivat minulle. Sukelsin kirjallisuuteen ja ymmärsin sanojen voiman. Olivatpa ne historiankirjoja, mediaa, uutisia tai kaunokirjallisuutta, sanat rakentavat todellisuutta, jossa elämme. Ne määrittävät, kenen tarinat ja näkökulmat ovat esillä. Yhdistettynä loputtomaan uteliaisuuteeni tämä vei minut sekä journalistisen että luovan kirjoittamisen pariin.

00:12:37 Jani Toivola

Ajattelin juuri tätä, että sinulla on ikään kuin kaksi kirjoittamisen haaraa: luova kirjoittaminen ja journalismi. Miten ajattelet niiden välisiä eroja, ja pystytkö näkemään journalismissa yhteyksiä myös pyrkimykseen jäsentää itseäsi ja omaa paikkaasi maailmassa?

00:13:00 Amani Al-mehsen

Ehdottomasti. Tieto on valtaa, ja myös journalistiset valinnat ovat valtaa. Ne määrittävät, mitkä asiat, ilmiöt ja tarinat nähdään huomionarvoisina. Journalismissa ajankohtaisuus on tärkeää, mutta se, mikä on ajankohtaista ja kenelle, vaihtelee. On tärkeää tuoda esiin faktapohjaista tietoa siitä, mitä eri puolilla maailmaa tapahtuu, mutta usein siitä puuttuu se, miltä asiat tuntuvat. Luova kirjoittaminen voi täydentää tätä. Se tuo esiin tasoja, joihin media ja journalismi eivät helposti pääse käsiksi. Se voi olla abstraktia, kuvailevaa tai monimuotoista tavalla, johon journalismi ei voi täysin yltää, vaikka se nykyään pyrkii kehittymään siihen suuntaan. Olen saanut tehdä journalismissa myös esimerkiksi audio-uutisia nuorille. Korona-aikana työskentelin Yleisradiolle toimittajana Jyväskylässä ja tein

katukyselyjä. Halusin saada ihmisten ja erityisesti nuorten äänen kuuluviin siitä, miltä ilmiöt heistä tuntuvat. Ajankohtaisuus ei koske vain uusia ilmiöitä, vaan myös pitkäkestoisia asioita, jotka vaikuttavat eri ihmisryhmiin eri tavoin. Tämä jää usein näkymättömiin mediassa, jossa ääneen pääsee vain yksi tai kaksi ihmistä, vaikka todellisuudessa kokemuksia on valtava määrä. Luova kirjoittaminen on tässä mielessä vapauttavaa ja kaunista. Haluan pitää molemmat kirjoittamisen muodot läsnä omassa elämässäni ja avata ovia myös muille. Kaikki eivät koe molempia omikseen, mutta rohkaista erityisesti nuoria kokeilemaan. Vasta kokeilemalla voi löytää oman äänensä.

00:15:09 Jani Toivola

Mieleeni tulee tuosta se, kun puhuit siitä, miten journalismissa asiat usein peilautuvat vain muutaman kokemuksen kautta, jolloin monet todellisuudet jäävät varjoon. Voiko tästä vetää yhteyksiä myös laajempaan yhteiskunnalliseen keskusteluun, esimerkiksi nuorisovalalla? Aikuiset saattavat ajatella, että jokin keskustelu on täysin hyväksyttävää ja turvallista, mutta moninaiselle nuorten joukolle se voi näyttäytyä hyvin eri tavoin.

00:15:59 Amani Al-mehsen

Juuri näin. Nuorista puhutaan ja heistä uutisoidaan paljon, mutta harvemmin pohditaan, miten tämä kaikki välittyy nuorille itselleen. Nuoria määritellään vahvasti erilaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden kautta. Aikuisina ja ammattilaisina lähestymme aiheita usein huolestusta käsin, mutta nuoret eivät useinkaan ole mukana pöydissä, joissa heitä koskevia kysymyksiä käsitellään. Siksi on tärkeää, että tekijöinä ja kertojina ovat myös ne, joita asiat koskettavat. Näkökulma on täysin erilainen verrattuna ylhäältä alas annettuihin tulkintoihin. Esimerkiksi talous on aihe, jota ei usein ajatella nuoria koskettavaksi, vaikka se vaikuttaa heihin vahvasti ja linkittyy ilmastoon ja ihmisoikeuksiin. Kun olen tuonut tätä esiin paneelissa, sitä on pidetty jopa vallankumouksellisena, vaikka kyse on perusasiasta: nämä teemat koskettavat meitä kaikkia. Eri näkökulmat eivät vähennä toistensa arvoa.

00:17:51 Jani Toivola

Yksi merkittävä osa yhdenvertaisuutta on eri tavoin esteettömyys yhteiskunnassa. Miten ajattelet, milloin sanat ovat esteettömiä ja mitä esteettömyys tarkoittaa sanojen ja tarinoiden äärellä?

00:18:08 Amani Al-mehsen

Tämä liittyy vahvasti keskusteluun elitismistä ja kirjallisuudesta. Siitä, kenelle sanat ja tarinat kuuluvat. Kasvaessani Kuopiossa kysyin neljännellä luokalla ystävältäni, mitä sana ”positiivinen” tarkoittaa, koska en ollut aiemmin kuullut sitä. Kukaan ei ollut selittänyt näitä sanoja minulle, ja se muodosti esteen. Esteitä syntyy edelleen, kun puhumme ja kirjoitamme paljon, mutta emme pysähdy avaamaan käsitteitä. Ihmisillä on erilaiset valmiudet lähteä selvittämään asioita itse. Koen, että erityisesti maahanmuuttajataustaisilla ja

etnisillä vähemmistöillä on usein vähemmän pääsyä tietoon, joka on valtaa. Tämä voi luoda esteitä suhteessa sanoihin, tarinoihin, kirjallisuuteen ja uutisiin. Joskus myös halutaan kirjoittaa älykkäältä kuulostavalla tavalla, joka rajaa monia ulkopuolelle. Vastavoimana tälle tarvitaan tulkkeja, jotka avaavat, mistä oikeasti puhutaan. En tiedä mistä se johtuu, mietin usein todella älykkään kuuloisista ihmisistä, että tietävätkö he oikeasti mistä puhuvat ja osaisivatko he selittää asiat niin, että kaikki ymmärtäisivät.

00:20:21 Jani Toivola

Monimutkaiset sanat voivat joskus toimia myös suojana vallalle tai asemalla, tai yrityksenä ylläpitää jonkinlaista mielikuvaa. Tunnistan tämän politiikan maailmasta, siellä tuli eteen paljon uusia sanoja, vaikka olin jo aikuinen ihminen, niin yhtäkkiä edessä oli uusi kynnys sanojen muodossa. Monille sanoille, joita käytettiin, olisi toinenkin vastine, enemmän tunnetta, enemmän elämää sisältävä vastine. Tein tämän havainnon ja halusin toimia ikään kuin tulkkina siinä, ja se oli yksi vaikeimmista asioista. Tulkin rooli vaatii rohkeutta, koska pelkona on tulla pidetyksi vähemmän älykkäänä, jos puhuu kansantajuisesti. Vaati paljon puhua siellä omana itsenäni.

00:21:49 Amani Al-mehsen

Juuri näin, ja se on oma kuplansa. Liikumme eri kuplien sisällä, joissa puhutaan eri tavalla. Se on ehkä myös tapa kokea kuuluvansa johonkin tai muotoutua osaksi sitä. Poliitikassa on kiinnostavaa, että ihmiset puhuvat tietyllä tavalla, mutta kun he siirtyvät politiikkaan, puhetapa muuttuu heti. Myös murteet hälvenevät, ja huomaan sen itsessänikin. Olen Savosta, ja minulla on hyvin vahva murre. Se kuitenkin muuttuu niissä tilanteissa, joissa olen. En siis ole siitä vapaa. Huomaan, että liikun sanojen ja olemisen tapojen välillä eri ympäristöissä, koska ehkä koen, että minun täytyy olla jollakin tavalla vakuuttava. Ehkä se liittyy myös siihen, että minua kuunnellaan silloin paremmin.

00:22:34 Jani Toivola

Minusta oli kiinnostavaa pohtia myös lapsen ja nuoren näkökulmasta, tietävätkö he eri sanojen merkitykset ja onko joku avannut niitä heille. Tämä liittyy myös erilaisiin taustoihin ja koteihin. Tai jopa siihen, kuinka pitkä perheen tai suvun historia Suomessa on. Itse tulen hyvin tavallisesta työläisperheestä, mutta suvullani on pitkä historia suomalaisessa yhteiskunnassa. Käytän esimerkiksi välillä melko vanhahtavia sanoja, ja uskon niiden tulevan pitkälti isoäidiltäni. Isoäitini oli minulle hyvin läheinen, ja hän olisi nyt jo lähes satavuotias. Siinä on paljon historiaa mukana. Ajattelen, että sekin on ollut etuoikeus, että olen päässyt tiettyjen sanojen äärelle.

00:23:26 Amani Al-mehsen

Kyllä, nimenomaan.

00:23:27 Jani Toivola

Ja joku toinen ei välttämättä ole päässyt.

00:23:30 Amani Al-mehsen

Ei ole. Kun tarkastellaan esimerkiksi sitä, kuinka monta sukupolvea perheellä on ollut Suomessa, monilla ei ole pitkää historiaa. Itse olen tavallaan toisen sukupolven suomalainen, koska vasta äitini on muuttanut tänne. Meillä ei siis ole pitkää kosketusta edes tähän kieleen. Olen kuitenkin rakastunut suomen kieleen ja halunnut tutkia ja lukea sitä. Sen kautta sanavarastoni on laajentunut. Silti sanojen merkitykset eivät aina avaudu. Olen myös erittäin huono suomen kielen sanonnoissa. Minulle usein sanotaan, ettei jokin sanonta tarkoita sitä, mitä luulin. Tavallaan kokeilen ja testaen, mitä ne tarkoittavat, koska minulla ei ole sitä perinnettä, jonka kautta olisin voinut oppia niitä.

00:24:15 Jani Toivola

Kyllä. Toinen asia, joka tulee mieleen omasta lapsuudestani, on se, että vaikka perheeni ei ollut erityisen korkeakulttuurinen tai korkeasti koulutettu, meillä luettiin aina paljon. Muita, että huoneet olivat täynnä kirjoja, ja se oli jo itsessään yksi portti kirjallisuuteen. Lukeminen ei kuitenkaan ole koskaan ollut minulle erityisen helppoa, ja tuntuu, että minun täytyy aina uudelleen löytää tie kirjallisuuden pariin. Silti lähtökohta on ollut merkittävä. Jo pelkästään olohuone, jossa vietin lukemattomia tunteja silmäillen kirjojen takakansia, sanoja ja kirjailijoiden nimiä, oli tärkeä. Esimerkiksi Sinuhe egyptiläinen tuli vastaan yhä uudelleen, ihmettelin kirjailijoiden ja kirjojen nimiä jatkuvasti.

00:25:13 Amani Al-mehsen

On todella tärkeää, että saa ihmetellä asioita. Usein esimerkiksi ryhmätilanteissa nuorille syntyy paine siitä, että heidän pitäisi jo tietää kaikki. Muuten he pelkäävät muiden huomaavan, etteivät he osaa. Siinä näkyvät erot siinä, mikä on ollut saavutettavissa. Meillä kotoa ei ollut juuri kirjoja taloudellisista syistä. Lapsuudessa saattoi olla joitakin kirpputorilta hankittuja kirjoja. Perheessämme oli seitsemän lasta ja yksinhuoltajaäiti, joka kävi töissä, joten aikaa lukemiselle ei juurikaan ollut. Joten Kuopion kirjastosta tuli minulle eräänlainen toinen koti. Se oli paikka, jossa sai ihmetellä, selailla kirjoja ja uppoutua maailmaan rauhassa. Kirjoja sai myös lainata maksutta. Kun olin eräässä haastattelussa, jossa keskusteltiin elitismistä ja siitä, kenelle lukeminen tulevaisuudessa kuuluu, en voi muuta kuin iloita suomalaisesta kirjastojärjestelmästä. Silti se vaatii sitä, että nuoria viedään kirjastoon, erityisesti tässä ajassa, jossa teknologia ja digitaalisuus ovat vahvasti läsnä. Oppikirjatkin ovat digitaalisia eri tavalla kuin omassa nuoruudessani, jolloin ne haettiin kaupasta ja myytiin myöhemmin takaisin. Olisi tärkeää, että turvallinen aikuinen veisi nuoren kirjastoon ja näyttäisi, miten kirjasto toimii ja miten kirjastokorttia käytetään. Siihen tutustuminen yhdessä voisi olla yksi keino tasapainottaa tätä kehityssuuntaa.

00:26:48 Jani Toivola

Minulla on pian 12-vuotias tytär, ja huomaan, että lukemisen kannalta merkityksellistä ei ole vain rakenne vaan myös yksittäinen opettaja, jolle lukeminen on selvästi intohimo. He ovat tehneet ensimmäisestä luokasta lähtien säännöllisiä kirjastokäyntejä. Ne päivät, jolloin pitää ottaa kangaskassi ja kirjastokortti mukaan, ovat muodostuneet tärkeiksi. Ajattelen, että siinä on onnistuttu rakentamaan polkua kirjojen ja kirjaston äärelle usean vuoden ajan. Nyt, kun hän on 12-vuotias, huomaan, että lukeminen on sallivaa, ja hän saa lukea mitä haluaa. Esimerkiksi kevyimmästä päästä on tekstiviestimuotoinen kirja. On hienoa, että koulu tarjoaa jatkuvasti myös haastavampaa luettavaa, mutta ei torju kevyempää lukemista.

00:27:57 Amani Al-mehsen

Tuo on todella hyvä esimerkki, ja se on osa koulujärjestelmäämme. Koen kuitenkin, että tiettyssä vaiheessa, kun lapset kasvavat tietyn ikäisiksi nuoriksi, tämä jää helposti pois. Tari-
noiden merkitys mielestäni vain kasvaa iän myötä. Sitä pitäisi pystyä ylläpitämään ja sallimaan myös myöhemmässä vaiheessa. Ei pitäisi siirtyä pelkästään asiatekstien ja oppikirjojen pariin, vaan säilyttää leikkisyys ja luovuus. Näen tässä asennemuutoksen, joka liittyy osittain aikuiseksi kasvamiseen ja ehkä myös suomalaiseen kulttuuriin. Keskitymme tiettyihin asioihin, ja luova puoli jää helposti taka-alalle. Siksi ajattelen, että kirjastokäyntejä voisi jatkaa myös myöhemmällä iällä.

00:28:50 Jani Toivola

Niinpä. Ja esimerkiksi sanapuuta ja muita vastaavia harjoituksia.

00:28:54 Amani Al-mehsen

Sanapuu ja kaikenlaiset kirjoitusharjoitukset, joita voisi tehdä nuorten kanssa. Myös omaelämäkerrallinen kirjoittaminen ja kaikki sellainen, mikä auttaa tutustumaan itseensä erittäin paljon. Asioiden sanoittaminen on voimavara elämässä. Koen, että kun puhuimme esteellisyydestä, saavutettavuudesta ja ylipäättään taidoista, kyseessä on taito, jonka avulla elämässä voi myöhemmin avata monia ovia. Jos nämä taidot jäävät vähäisiksi tai toteutumatta, ja koen, että eri koulujen välillä on paljon eroja esimerkiksi asuinalueesta riippuen, nuorelta voi jäädä saavuttamatta paljon sellaista, mitä hän voisi saada.

00:29:40 Jani Toivola

Ehkä sivusimme tätä jo osittain, mutta voisimme vielä syventyä siihen, miten näet kirjoittamisen ja tarinankerronnan välineinä yhdenvertaisuuden edistämisessä. Erityisesti nuorten parissa, jos kuulijoissa on nuorisoalan toimijoita, joille tämä voi olla hieman vieras alue, voisiko siitä löytyä jotain hyödynnettävää?

30:06 Amani Al-mehsen

Ehdottomasti. Koen, että kirjoittamisella on vahva yhteys yhdenvertaisuuteen ja kaikkeen tähän. Kuten puhuttiin, tieto on valtaa ja taidot ovat valtaa. Lisäksi ymmärryksen rakentaminen on tärkeää. Kun ihmiset kohtaavat toisiaan, opimme ja maailmamme laajenee. Olen sanonut oman kirjani kohdalla, että yksi tärkeimmistä syistä sen kirjoittamiseen oli se, että tuttua on paljon vaikeampi vihata kuin erilaista ja tuntematonta. Koen, että on vahva yhdenvertaisuuden teko tuoda tutuksi erilaisia ihmisiä ja tarinoita kokonaisina, eikä vain välähdyksinä. Se laajentaa sekä nuorisotyöntekijöiden että nuorten maailmaa valtavasti. Silloin pelottavina pidetyistä erilaisista asioista ja ihmisistä voi tulla jollain tavalla läheisiä, vaikka heitä ei tuntisi. Se rakentaa ymmärrystä ja vähentää negatiivisuutta sekä ennakkoluuloja. Tällöin ei lähdetä pelon ja epäilyn kautta, vaan uteliaisuuden ja sen kautta, että meissä on jotain samaa tai pidämme samoista asioista. Se on hyvin yksinkertaista, mutta samalla hyvin vaikeaa.

00:31:26 Jani Toivola

Juuri näin. Voisiko tämä olla nuorisotalolla rakenteellisempaa, miten näet asian?

00:31:36 Amani Al-mehsen

Ehdottomasti.

00:31:36 Jani Toivola

Eli toisaalta aktiivisten yksilöiden lisäksi, mitä tämä voisi tarkoittaa rakenteiden tasolla?

00:31:42 Amani Al-mehsen

Se voisi olla mahdollista esimerkiksi lisäämällä yhteistyötä. Luovien yhteisöjen ja nuorisotalon toimijoiden yhteistyötä lisäämällä voitaisiin luoda yhteyksiä siihen maailmaan, joko kokemalla, lukemalla tai tuottamalla sisältöä. Usein tehdään paljon asioita, mutta toimitaan erillään toisistaan. On luovia yhteisöjä, nuorisotaloja, kattojärjestöjä ja niiden alaisia pieniä järjestöjä sekä kuntia. Toimijoita on valtavasti, mutta niitä ei välttämättä tuoda yhteen luovan tekemisen tai kokemisen äärelle. Jos näin tehtäisiin enemmän, ehkä nuoret enenevässä määrin voisivat kokea, että tämä kuuluu myös heille ja että se on kiinnostavaa. Kaikkien ei tarvitse ryhtyä kirjailijoiksi tai kirjoittajiksi, vaan kyse on myös ymmärryksen rakentamisesta. Se voi olla myös hauskaa, palauttavaa ja merkityksellistä tekemistä. Nuorisotalon työntekijöille tämä voisi parhaimmillaan laajentaa työskentelytapoja. Koulutan itse muun muassa yhdenvertaisuudesta ja antirasismista, ja usein kysytään, mikä olisi valmis ratkaisu. Sellaista ei kuitenkaan ole, vaan niiden asioiden täytyy kulkea mukana arjen toiminnassa. Koen, että tässäkin olisi tärkeää tutustua aiheeseen, mutta myös ottaa se osaksi käytännön tekemistä nuorisotaloissa, kunnissa tai järjestöissä. Voidaan kutsua paikalle ihmisiä näyttämään, miten asioita voi tehdä, ja sen jälkeen ottaa se osaksi toimintaa.

00:33:28 Jani Toivola

Jos mietin yhtä konkreettista polkua, muistelen omaa tytärtäni, jota vietiin ensimmäisellä luokalla kirjastoon kangaskassin kanssa. Mainitsit, että polku voisi jatkua. Se voisi olla yksi tapa tarkastella rakenteita. Onko meillä joku, joka muistuttaa kangaskassista ja kirjastokortista vaikka kaksikymppiseksi asti?

00:33:55 Amani Al-mehsen

Niinpä.

00:33:56 Jani Toivola

Riippumatta siitä, mihin tilaan nuori menee.

00:33:59 Amani Al-mehsen

Kyllä, juuri näin.

00:34:00 Jani Toivola

Se on ehkä enemmän metafora, mutta ajatus siitä, että jokin sytytetään jossakin vaiheessa. Vaikuttaa siltä, että nuorempien lasten kohdalla sytytetään vielä paljon erilaisia asioita, ja sitten ne saattavat kadota jossakin vaiheessa. Ajattelen omaa lastani, joka siirtyy sujuvasti bassosta rumpuihin ja erilaisiin muihin rooleihin. Toiminta on parhaimmillaan hyvin rajatonta. Tämä ei tietenkään toteudu kaikissa kouluyhteisöissä. Voiko kuka tahansa lapsi ja nuori kirjoittaa? Saako kaikki kirjoittaa? Tämä voi olla erikoinen kysymys, mutta esitän sen silti.

00:34:52 Amani Al-mehsen

Mielestäni kaikkien pitäisi saada kirjoittaa, mutta toteutuminen on eri asia. Lapset ja nuoret voivat kantaa paljon asioita, jolloin luovuus ja kirjoittaminen voivat olla vaikeita, esimerkiksi sanojen löytäminen. Silti kaikkien pitäisi saada kirjoittaa. Luovalla kirjoittamisella, riippumatta sen muodosta, voi olla hyvin parantava vaikutus elämään. Olisi hienoa, jos se olisi mahdollista kaikille.

00:35:25 Jani Toivola

Mitä sanoisit nuorelle, joka voisi samaistua nuoreen sinuun ja kohtaa opettajan, joka sanoo hänen sanoissaan olevan sielua? Mitä sanoisit tällaiselle nuorelle tai aikuiselle, joka tunnistaa nuoren kirjoittajaksi?

00:35:48 Amani Al-mehsen

Sanon usein, että kirjoita, kirjoita ja kirjoita. Olisi hienoa, ettei tarvitsisi odottaa uskoa itseensä ulkopuolelta, mutta ihmiset usein tarvitsevat sitä. Silti kirjoittaminen itseä varten on yhtä tärkeää kuin kirjoittaminen muille. Koen, että nuori voi kirjoittaessaan

parhaimmillaan rikkoa ajatuksen siitä, että hän olisi poikkeus, osa muiden tarinaa tai sivuhenkilö, ja voi kirjoittaa itsensä oman tarinansa päähenkilöksi. Nuorille sanoisin rohkaisevia sanoja, ja aikuisille sanoisin, että rohkaiskaa ja lukekaa heidän tekstejään. Haluan jakaa yhden konkreettisen esimerkin. Minulla on paljon veljenlapsia, ja veljeni tytär opiskelee kaksoistutkintoa. Hänellä oli esseetehtävät unelmista, ja hän oli kirjoittanut luonnoksen. Häntä jännitti näyttää se minulle, ja luin sen hyvin liikuttuneena. Tekstissä oli kirjoitus- ja kielioppivirheitä, mutta sisältö oli vahva. Kerroin siitä hänelle, ja hän suhtautui siihen vaatimattomasti sanoen, että kyse oli vain koulutehtävästä. Lisäksi hän oli käyttänyt lähteenä minun kirjoittamaani tekstiä. Luimme tekstin yhdessä, hioimme sitä hieman, ja rohkaisin häntä esittämällä lisäkysymyksiä. Näin hänen innostuksensa syttyvän, kun hän huomasi sanoillaan olevan merkitystä, vaikka lukijana olin vain minä. Se, että aikuinen kehui ja kannusti, oli hänelle tärkeää. Se, miten merkityksellistä yksi palaute oli hänelle ja hänen polulleen, sai minut ajattelemaan, että jos tätä sovellettaisiin elämässä ja työssä laajemmin, tapahtuisi paljon muutosta kohti yhdenvertaisuutta.

00:38:09 Jani Toivola

Lopuksi miltä toivoisit suomalaisten nuorten todellisuuden näyttävän kymmenen vuoden kuluttua, erityisesti ajatellen oikeutta omaan tarinaan, oikeutta kertoa se ja tulla kuulluksi?

00:38:32 Amani Al-mehsen

Toivoisin, että tarinat ja äänet eivät olisi vain poikkeuksellisuudesta käsin, vaan tavallisia erilaisia kokemuksia, jotka tulisivat esille. Toivoisin, että rajoista siirryttäisiin siltoihin, ja että kirjoittaminen ja tarinoiden esiin tuominen olisi avoimempaa. Olisi tärkeää, että kirjoittamista pidettäisiin lähtökohtaisesti arvokkaana, eikä vasta silloin, kun siitä tulee erityinen ilmiö tai poikkeuksellinen tarina. Tavallisuuden itsessään tulisi olla arvokasta. Kirjasani on lause, jonka eräs suomalainen keski-ikäinen mies toisti minulle: "Kuinka tavallista onni olikaan." Toivon, että kymmenen vuoden kuluttua eri taustoista tulevat nuoret Suomessa voisivat kokea tämän tavallisuuden, joka on onnea.

00:39:39 Jani Toivola

Tähän on hyvä lopettaa. Kiitos Amani paljon vierailusta ja viisaista ajatuksista sekä tarinoista.

39:49 Amani Al-mehsen

Kiitos paljon, oli ilo.

00:39:51 Jani Toivola

Tämän keskustelun pohjalta haluan kannustaa menemään kirjastoon. Joillekin se on itsessään selvää, mutta erityisesti nuorten kanssa työskenteleville tämä voi olla kokeilemisen arvoista, nuorten iästä riippumatta. Voin myös tulla mukaan. Minulle saa lähettää viestiä, ja

**YHDENVERTAISUUDEN
NUORISOALAN
OSAAMISKESKUS**

jos se on mahdollista, voin lähteä jonkun ryhmän kanssa kirjastoretkelle. Ehkä Amani lähtee myös mukaan.

00:40:28 Amani Al-mehsen

Voin tulla.

00:42:30 Jani Toivola

Kiitos paljon.